

Francesc Garriga Barata (2a part): Els budells dels vius. Sèniors Poètics de Sabadell (I)

quaderndelesidees.press/francesc-garriga-barata-2a-part-els-budells-dels-vius-seniors-poetics-de-sabadell-i/

March 22, 2019

Després de *setembre* hi ha una altra pausa, vuit anys de silenci fins que arriba el 2000 i apareix *ombres*, que s'obre amb aquesta «divisa»:

va cap a casa

d'esma,

no s'adona que el temps l'ha despullat

de la disfressa.

comença a ser carn viva

i el feriran les ombres.

Aquí s'obre un nou tema: la vellesa. Però ve lligat al despullament. El poema següent diu:

l'aurora vetlla els signes.

les lletres dansen, ombres del desig.

teixeixen el migdia de les formes.

si un cop de temps escombra les paraules

i amaga entre la brossa gest i crit,

¿com retrobar l'angle de seda

on comencen els mots imprescindibles?

Hi ha un joc de trasllats, alhora simples i complexos, entre les paraules d'aquest poema: «signes» i «lletres» equivalen, igual que la «dansa» equival al «teixir», i les «ombres» es relacionen amb les «formes»; només que en aquest tercer pas el salt és més difícil: en el «migdia» és quan les ombres s'amaguen. El migdia és el «cop de temps [que] escombra» les ombres; és l'aurora qui les vetlla. Però «migdia» i «aurora», igual que «lletres» i «paraules», formen part en aquest poema d'un teixit verbal que els posa en dansa, que els fa ballar (en un doble sentit, el de dansar i el d'una cosa que no està segura, ben fixada). Tot, evidentment, s'explica en un llenguatge planer. L'autor mateix, en una entrevista, havia declarat: «El llenguatge ha d'estar al meu servei. Al revés no ha de passar mai. Les paraules hi són per dir el que vull (...). A l'hora d'escriure, treballo

sobretot l'exactitud: la paraula s'ha de cenyir al que jo vull explicar.» Aquesta netedat lèxica té alguna cosa de Pere Quart, ha passat per allà, pel detergent que el poeta de Sabadell llença sobre la pedanteria poètica, per exemple, a *Circumstàncies*. Es tractava d'evitar la retòrica innecessària, la retòrica «per fer bonic» (Garriga hauria dit «de no ser carrincló»).

Foto: *Francesc Garriga Barata, 2009 al Marquet de les Roques (Wikimedia)*. Foto capçalera: *Reloj de arena de "javipaper" (Flickr, 2017)*.

Però malgrat tot, malgrat aquesta simplicitat aparent del llenguatge, la complexitat significativa de la poesia de Garriga Barata és més aviat enigmàtica, com s'endevina per poc que intentem parafrasejar què diuen els seus versos. Hi ha la recerca d'una última paraula, imprescindible, i alhora l'atzar que desmanega aquest propòsit. És la mateixa tensió que trobem en Mallarmé, allà on el joc amb el llenguatge ha esdevingut més compromès, més arriscat: l'entrega a l'atzar per mirar d'anul·lar-lo, l'envit contra la mort. Morir serà deixar d'escriure, i en aquesta imminència els signes es combinen i recombinen, buscant una configuració definitiva. La idea d'un llenguatge planer, aquí, pot desorientar. Agustí d'Hipona, a les *Confessions*, es demana: «Què és, doncs, el temps? Si ningú no m'ho demana, ho sé; si haig d'explicar-ho al qui m'ho demana, no ho sé.» Bona part del lèxic dels poemes de Garriga Barata («signes», «paraules», el propi «temps») és d'aquest ordre. El context, la sintaxi, els versos resemantitzen el mot, n'alteren el sentit, i ho fan a partir d'un significat inicial que, per poc que ens hi fixem, ja és abismal, ambigu, carregat de tradició. Les operacions a què la poesia de Francesc Garriga sotmet aquesta tradició, d'una forma subtil, tendeixen a remuntar-la, a tornar a l'origen, a una certa essencialitat: essencialitat que serà, al capdavall, la de l'home sol, nu, acarat a la mort. És potser aquí, en aquest fet cert, segur, inevitable, que la poesia de Garriga troba el seu gran tema. Tot passa com si un estil, que s'havia anat configurant al llarg dels anys, trobés finalment un motiu al qual adherir-se.

A partir d'aquí, des d'aquests poemes inicials d'*ombres*, hi ha una rotunditat expressiva, una exactitud que no trobàvem en els dos llibres anteriors. És a dir: hi ha un despullament del protagonista que perd la disfressa i un despullament anàleg de la paraula, que dirà només allò que és imprescindible. Francesc Garriga segurament estava d'acord amb aquell vers de Gerard Vergés: «De cop comprenc que l'home és la memòria». I la memòria és, en certa manera, un discurs, un text sobre el qual es basa la pròpia identitat; és a dir, els mots imprescindibles que dèiem (cosa que vol dir, també, que la memòria està feta d'oblits). I és, encara, un text que no està fixat, sinó un procés: en els seus poemes, Garriga recorda sovint la història del tapís de Penèlope. Aquesta reina, la muller d'Ulisses, assetjada pels pretendents mentre el seu marit no tornava de Troia, els va prometre que es casaria amb un d'ells quan acabés de teixir un tapís. Però en realitat el teixia de dia i el desteixia de nit. Francesc Garriga reprèn aquest moviment altern de fer i desfer com una imatge de la seva pròpia activitat poètica, sempre recomençada. És per això que els poemes tornen una altra vegada sobre els mateixos temes, sense arribar mai a tancar-los. És a dir, hi ha una recerca de la formulació definitiva, d'una xifra que contingui tota la pròpia vida, però alhora aquesta es troba sempre postergada. A *ragtime* ho dirà així:

volia l'última paraula,

li fou donada l'única resposta:

hauràs d'abandonar sobre els fogons

les menges mig guisades,

i el got mig ple damunt la taula.

l'atzar, que enceta i clou la voluntat,

fa via amb peus lleugers al teu encontre

i empeny, inexorable,

les lletres del silenci.

si saps dir prou quan calgui,

la pietat apagarà el discurs,

la pressa d'arribar.

i al nucli dur de l'espiral,

on tot comença en un no-res i mor,

disfressarà tot el no-res que amagues

i el buit d'on has vingut per no anar enlloc.

potser.

ombres, en qualsevol cas, iniciava un cicle creatiu que es va refermar a *temps en blanc* (un llibre de 2003 que constava de dues parts, aquí presentades com a llibres diferents, *temps en blanc* i *llimones*). És una poesia, ja ho hem dit, que sembla tornar, en certa manera, als inicis, als primers llibres, sobretot pel que fa a l'abstracció; però és, ara, una abstracció viscuda (si és que tal frase té sentit), lligada a fets concrets. I, tanmateix, com si la vida viscuda hagués confirmat els versos juvenils, de vegades la poesia tardana diu el mateix: novament es posa en dubte el llenguatge, per exemple, i novament la felicitat sembla distant. L'univers poètic de Francesc Garriga Barata és un món de desigs insatisfets, d'esperances frustrades, d'una vida governada per forces alienes, capricioses, que tot sovint el poeta juga a identificar amb els déus clàssics, entitats massa humanes que es complauen a arruïnar la vida dels homes. La més concreta d'aquestes forces és el temps; però hi ha també les creences i els dogmes, el llenguatge on el poeta sempre ha vist un engany, les trampes que allunyen l'home de la felicitat. Des d'un cert fatalisme, Garriga no ofereix alternatives ni solucions, només constata que al final de la vida el balanç és ben magre i que, en qualsevol cas, l'única certesa és la mort que no es cansa d'interrogar.

És, en certa manera, una poesia que buscava una lliçó moral. Pot semblar que estigui titllant-lo de moralista quan és justament el contrari: justament perquè el poeta no era un moralista, el tema moral li ocupa bona part del discurs. Sobretot, entre altres coses, pel lloc històric que ocupa: Garriga comença a escriure després de la Guerra Civil i de la Segona Guerra Mundial, després d'un cicle de desastres superat el qual la poesia no podia ser la mateixa. Abans, als anys vint i trenta, els artistes i escriptors (el seu pare mateix) havien pogut cultivar una creació enjogassada, autònoma, plenament arbitrària, sense cap altra finalitat que ella mateixa. Superats deu anys de desastres, que a la península Ibèrica encara s'havien de perllongar unes dècades més (si és que mai han acabat, aquí), Adorno podia preguntar-se sobre la pertinència de seguir escrivint poesia, Sartre demanava a l'escriptor que es comprometés, i a Catalunya els joves escriptors buscaven donar un nou sentit a la seva tasca. La poesia de Garriga neix en aquest context, i en certa manera va ser-li fidel fins al final. Però tampoc hi ha una lliçó moral definitiva: cap consell fàcil, cap recepta, cap sistema. Sí que hi ha un últim poema, naturalment, i ben a prop d'aquest últim poema n'hi ha un altre, aquest:

i arribes al final

de no saps quin camí.

i et donen

un parcellet de vida i un bastó d'oxigen

perquè arribis a casa

de forma enraonada.

si tens sort i prou ferm el bastó
el camí serà curt.
si no, fes-ho com puguis
com s'ha anat fent fins ara.
i abraça el pi,
demana-li les ombres i les branques més fortes.
com quan eres petit, no tinguis por:
si aguanten els ocells, per què no a tu.

I vet aquí una possible lliçó: «no tinguis por». Vet aquí un final possible per a una obra a la qual s'adequa plenament la noció d'estil tardà, en el sentit que Adorno va donar a l'estil dels últims quartets de Beethoven: no una clausura final, harmoniosa i conciliadora, sinó un final obert, contradictori, dissonant.

Naturalment, *Cosmonauta* no acaba així. A banda d'un índex de primers versos i d'un petit apartat de crèdits on s'indica la primera edició de cada llibre, després de *swing*, l'últim recull publicat, gairebé pòstumament, hi ha un petit recull d'altres poemes: textos apareguts en revistes o dedicats a familiars. És tot l'equipatge necessari perquè l'obra de Garriga miri de superar el purgatori que el separa de la posteritat, aquell moment en què, com deia Auden, els mots de l'home mort seran esmenats en els budells dels vius.

Joan Todó

Joan Todó

Nascut a La Sénia el 1977. Ha publicat els reculls de poemes *los fòssils (al ras)* i *El fàstic que us cega*, així com el recull de relats *A butxacades* i la novel·la *L'horitzó primer*.

